

УДК 341.244.3

В.К. Гіжевський
кандидат юридичних наук, професор,
проректор, декан юридичного факультету,
Університет економіки та права «КРОК»

О.В. Чубов
магістр,
Університет економіки та права «КРОК»

Значення Угоди ТРІПС для українського законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності

У даному дослідженні розглядається значення Угоди ТРІПС для українського законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності. У дослідженні також значну увагу приділено перелікові питань, принципів, стандартів, що потребують подальшої міжнародно-правової регламентації в рамках Світової організації торгівлі (СОТ).

Ключові слова: інтелектуальна власність, захист права інтелектуальної власності, українське законодавство, Угода ТРІПС, Світова організація торгівлі (СОТ).

В.К. Гижевский
кандидат юридических наук, профессор,
проректор, декан юридического факультета,
Университет экономики и права «КРОК»

А.В. Чубов
магистр,
Университет экономики и права «КРОК»

Значение Соглашения ТРИПС для украинского законодательства в сфере защиты прав интеллектуальной собственности

В данном исследовании рассматривается значение Соглашения ТРИПС для украинского законодательства в сфере защиты прав интеллектуальной собственности. В исследовании также значительное внимание уделено перечню вопросов, принципов, стандартов, которые нуждаются в дальнейшей международно-правовой регламентации в рамках Всемирной организации торговли (ВТО).

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, защита права интеллектуальной собственности, украинское законодательство, Соглашение ТРИПС, Всемирная организация торговли (ВТО).

V. Hizhevskyy
candidate of legal sciences, professor,
Prorector, dean of the law faculty,
“KROK” University

O. Chubov
master,
“KROK” University

The value of the TRIPS Agreement for the Ukrainian legislation in the sphere of protection of intellectual property rights

This study is considered important TRIPS Agreement to Ukrainian legislation on IPR protection. The study also focused considerable attention on the list of principles, standards that require further international legal regulation within the World Trade Organization (WTO).

Keywords: *intellectual property, protection of intellectual property rights Ukrainian legislation, the TRIPS Agreement, the World Trade Organization (WTO).*

Постановка проблеми

Важливим кроком інтеграції України до Європейського Союзу та забезпечення її економічного розвитку є адаптація та гармонізація законодавства до європейсько-правових стандартів, особливо у сфері захисту результатів інтелектуальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженням питань захисту права інтелектуальної власності в межах європейського досвіду та європейського права здійснюють такі вітчизняні автори, як: Ольга Заграук, В. О. Потехіна, І.В. Тіманюк, З.М. Мнушко, В.М. Тіманюк, Г.В. Анікіна, Є.О. Руденко, Т.В. Гринько, Н.В. Степаненко, В.М. Троцька, О.П. Світличний та ін. Результати їхніх досліджень дають можливість отримати чіткіше уявлення про значення Угоди ТРІПС та особливості захисту права інтелектуальної власності.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Інтелектуальна власність (ІВ) у європейських економічних відносинах нині набуває дедалі більшого значення. З огляду на це спостерігається прагнення до уніфі-

кації національних законодавств шляхом укладення міжнародних договорів.

Формулювання цілей статті

Метою статті є вивчення норм Угоди ТРІПС, а також порівняльний аналіз відповідності українського законодавства основним принципам Угоди ТРІПС у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Однією з найважливіших угод у сфері інтелектуальної власності є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРІПС). Ця Угода є одним із прикладів міжнародного договору нового покоління, що надає правове закріплення змінам у житті міжнародного співтовариства та започатковує новий етап в еволюції правової охорони інтелектуальної власності – глобальний, який характеризується найменш гнучким підходом до охорони ІВ [5, с. 56].

В Угоді ТРІПС беруть участь понад півтори сотні країн, що дає підставу говорити про її універсальність. Цей документ широко пояснює та захищає інтелектуальну власність у світовій величині. Можна вважати, що саме ця Угода вперше дала змогу усунути різницю у правових сис-

темах окремих країн і навіть привести до загального знаменника континентальну та англо-американську правові системи.

На відміну від інших угод, що стосуються правового регулювання певних об'єктів інтелектуальної власності, норми ТРІПС стосуються фактично усіх об'єктів (літературних та художніх творів, комп'ютерних програм, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, географічних зазначень тощо) [1]. Ця Угода закріплює найефективніший міжнародно-правовий механізм протидії порушенням у сфері правової охорони інтелектуальної власності, заснований на систематизації та вдосконаленні всіх попередніх досягнень, зафіксованих в укладених раніше міжнародних угодах, відкриває можливість для використання високоефективних механізмів вирішення спірних питань, які стосуються інтелектуальної власності [3].

Угода ТРІПС встановлює мінімальні стандарти для визнання та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності і конкретні процедури та механізми захисту прав інтелектуальної власності. Основний принцип Угоди ТРІПС (стаття 3) полягає в тому, що кожна країна-член Світової організації торгівлі (СОТ) буде надавати іншим членам не менш сприятливі умови з охорони їхньої інтелектуальної власності, ніж ті, що надаються власним громадянам. Усі країни-члени СОТ повинні дотримуватися цих стандартів [7, с. 100].

До них висуваються наступні вимоги:

- термін захисту майнових авторських прав має бути не менше п'ятдесяти років після смерті автора;

- авторське право має надаватися автоматично і не може залежати від виконання жодних формальностей, таких як реєстрація;

- комп'ютерні програми в аспекті авторського права розглядають як літературні твори і мають ті ж умови захисту;

- патенти мають надаватися в усіх галузях технології, однак допускаються винятки з метою захисту суспільних інтересів. Термін захисту майнових прав, що надаються патентом, має складати не менше 20 років [3].

Україна долучилася до Угоди ТРІПС одночасно зі вступом до СОТ 5 лютого 2008 року. Важливість її:

- ця Угода регулює питання, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності;

- у межах цієї Угоди встановлено цивільно-правові, адміністративно-процесуальні та кримінально-процесуальні процедури із захисту інтелектуальної власності, а також запроваджено конкретні цивільні, карні й митні санкції;

- Угода ТРІПС закріплює пріоритетність врегулювання суперечок шляхом переговорів [6, с. 35-37].

Визначений законодавством України пріоритет міжнародних договорів над національним законодавством зобов'язує приведення українського законодавства у відповідність до норм міжнародних договорів, у тому числі до вимог Угоди ТРІПС. Тому Україна відповідно до положень ТРІПС підписала конвенції, нормам яких має відповідати національне законодавство у сфері інтелектуальної власності. В Україні прийнято низку законів (Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», Закон України «Про авторське право і суміжні права», Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності» тощо), які стали наближенням українського законодавства до міжнародних норм, спрямованих на приведення національного законодавства у повну відповідність до норм Угоди ТРІПС.

Через це останніми роками під впливом Угоди ТРІПС Україна значно зміцнила законодавство у сфері захисту прав на результати інтелектуальної власності.

Більшість положень національного законодавства в цілому відповідає основним її вимогам. Однак процес приєднання до міжнародних конвенцій та договорів ще не завершений. Незважаючи на чималу низку спеціальних нормативно-правових актів в Україні ринок інтелектуальної власності

досі нерегульований і хаотичний, а практика застосування законодавства продовжує виявляти проблеми, пов'язані з невідповідністю деяких його норм положенням міжнародного права [8].

Серед найактуальніших проблем у сфері інтелектуальної власності в Україні залишаються:

- недооцінка економічного значення охорони інтелектуальної власності;
- неналежний захист авторського права та суміжних прав у мережі Інтернет;
- відсутність попереджувальних заходів порушень прав інтелектуальної власності;
- низька правова культура, спричинена економічними чинниками українського суспільства;
- недостатня кількість фахівців у сфері інтелектуальної власності.

Найбільший вплив на національну сферу захисту інтелектуальної власності мають такі міжнародні структури:

- Світова організація торгівлі (СОТ);
- структури Європейського Союзу (Європейська комісія, Європейська асоціація вільної торгівлі);
- Всесвітня організація інтелектуальної власності.

На існування неналежного захисту приватних прав власності на результати інтелектуальної діяльності впливає високий рівень правопорушень у цій сфері, і це завдає величезних збитків у різних галузях економіки. Відсутній повноцінний контроль за результатами інтелектуальної діяльності в цивільному обігу, тому значна частина податкових надходжень до держбюджету залишається в тіні [4].

Такий стан викликає занепокоєння з боку торговельних партнерів України. Неспроможність забезпечити належний захист прав на результати інтелектуальної праці негативно впливає на імідж на-

шої країни, яку регулярно вносять до всіх списків найбільших піратів світу.

Європейський Союз, інтеграція до якого є ключовим напрямом зовнішньої політики нашої держави, висунув низку вимог, які Україна повинна ще виконати.

Висновки

Результати дослідження дають змогу сформулювати висновки про те, що норми українського законодавства в цілому відповідають положенням Угоди ТРІПС, проте ще містять деякі розбіжності, які потребують удосконалення. Вони стосуються правової охорони географічних позначень, патентів, товарних знаків, об'єктів авторського права (літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру; виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; комп'ютерні програми та ін.) [2, ст. 8], захисту від недобросовісної конкуренції, неузгодженості в термінах правової охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності тощо.

Зміни до чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності мають бути спрямовані на встановлення відповідності актів українського законодавства у сфері інтелектуальної власності між собою та приведення їх у відповідність до норм міжнародного права, посилення дієвості і доступності правових і адміністративних механізмів захисту прав інтелектуальної власності.

Таким чином, на даний момент Україна під впливом Угоди ТРІПС певною мірою адаптувала національне законодавство до норм міжнародних угод, у тому числі до ТРІПС. Отже, лише постійний процес удосконалення правового регулювання інтелектуальної власності в Україні має шанси вивести нашу державу на новий рівень у зазначеній сфері.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №13. – Ст. 64.
3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. [Електрон-

ний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/981_018 // Протокол про внесення змін до угоди ТРІПС від 06.12.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/981_054

4. Заграюк О. Реформи у сфері інтелектуальної власності починаються з усвідомлення важливості їх виконання [Електронний ресурс] / О. Заграюк // Юридичний Вісник України № 17. Режим доступу: http://yurincom.com/ua/legal_practice/analitichna_yurysprudentsiia/reformu_u_sferi_intelektualnoi_vlasnosti_pochynaiutsia_z_usvidomlennia_vazhlyvosti_yikh_vykonannia-publication/

5. Потехіна В. О. Інтелектуальна власність. За ред. І. І. Дахна.: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.

6. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: Підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / К.: НУБіП України, 2016. – 355 с.

7. Тіманюк І. В. Вплив міжнародної угоди ТРІПС на дотримання прав інтелектуальної власності у фармації // І.В. Тіманюк, З.М. Мнушко, В.М. Тіманюк // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2012. – №1. – С. 100-102.

8. Актуальні питання охорони та захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні України: Збірник тез круглого столу (м. Хмельницький, 25 березня 2016 року). – Хмельницький: Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2016. – 88 с.